WORLD SCIENCE PUBLISHING
LONDON LTD
LONDON
London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

MINORITAR AKSIYADORLARNING QONUNIY MANFAATLARINI HIMOYA QILISH MASALALARI

Bekpo‘latova Kamola Bekzod qizi
Toshkent davlat yuridik universiteti Korporativ huquq va boshqaruv yo‘nalishi Magistratura bosqichi talabasi
Elektron pochta manzil: bekpolatovabkb@gmail.com
Telefon raqam:+998(99)-080-38-81
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23915695

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda minoritar aksiyadorlarning korporativ boshqaruvdagi ishtiroki, axborot olish, dividend olish va buzilgan huquqlarini tiklash kafolatlari O‘zbekiston qonunchiligi hamda xalqaro tamoyillar asosida tahlil qilinadi. Normativ-huquqiy hujjatlarni qiyosiy va tizimli o‘rganish natijasida axborot shaffofligini oshirish, manfaatlar to‘qnashuvini kamaytirish va huquqni himoya qilish vositalarini amaliy jihatdan kuchaytirishga doir takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: minoritar aksiyador, aksiyadorlik jamiyati, korporativ boshqaruv, aksiyador huquqlari, dividend, axborot oshkoraligi, manfaatlar to‘qnashuvi, umumiy yig‘ilish, sud himoyasi.

Аннотация. В исследовании рассматриваются гарантии участия миноритарных акционеров в корпоративном управлении, получения информации и дивидендов, а также восстановления нарушенных прав на основе законодательства Узбекистана и международных принципов. По результатам сравнительного и системного анализа нормативных актов предложены меры по повышению прозрачности, снижению конфликтов интересов и совершенствованию практических механизмов защиты прав.

Ключевые слова: миноритарный акционер, акционерное общество, корпоративное управление, права акционеров, дивиденды, раскрытие информации, конфликт интересов, общее собрание, судебная защита.

Abstract. This study examines the protection of minority shareholders’ participation, information and dividend rights, as well as access to remedies, through an analysis of Uzbekistan’s legislation and international corporate governance principles. A comparative and systematic legal assessment leads to proposals for greater transparency, reduced conflicts of interest and more effective enforcement mechanisms.

Keywords: minority shareholder, joint-stock company, corporate governance, shareholder rights, dividends, disclosure, conflict of interest, general meeting, judicial protection.

KIRISH

Aksiyadorlik jamiyatida kapitalning bir nechta shaxs o‘rtasida taqsimlanishi boshqaruv vakolatlari va iqtisodiy manfaatlarning hamisha bir xil bo‘lmasligini anglatadi. Ko‘pchilik ovozga ega aksiyadorlar jamiyatning strategik qarorlariga kuchli ta’sir ko‘rsatishi mumkin, kichik ulushga ega aksiyadorlar esa

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

qarorlarning natijasidan bevosita manfaatdor bo‘lsa-da, ularning qabul qilinishiga ta’sir etish imkoniyati cheklangan bo‘lishi mumkin.

Mazkur ishning maqsadi O‘zbekiston Respublikasining 06.05.2014 yilda qabul qilingan “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi 370-son qonuni va qonun osti hujjatlarida kichik ulushli aksiyadorlar manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiluvchi mexanizmlarni tizimlashtirish, ularning amaliy samaradorligiga ta’sir qiluvchi ehtimoliy to‘siqlarni aniqlash va huquqiy takomillashtirish yo‘nalishlarini asoslashdan iborat. Tadqiqot obyekti aksiyadorlik jamiyatidagi korporativ munosabatlar, predmeti esa aksiyadorlarning huquqlarini amalga oshirish va himoya qilishga oid normalar hamda xalqaro boshqaruv tamoyillaridir.

Mavzuning dolzarbligi va hozirgi holati. Minoritar aksiyador deganda odatda jamiyat ustidan yakka tartibda nazoratni amalga oshirish imkonini bermaydigan miqdordagi aksiyalarga ega shaxs tushuniladi. Bu tushuncha iqtisodiy va boshqaruv nuqtayi nazaridan nisbiydir. Bir jamiyatda kichik hisoblangan ulush boshqa jamiyatdagi aksiyadorlar tarkibi va ovozlarning tarqoqligiga qarab sezilarli ta’sir kuchiga ega bo‘lishi mumkin. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining 2023-yilda yangilangan korporativ boshqaruv tamoyillari barcha aksiyadorlarga, shu jumladan minoritar va xorijiy aksiyadorlarga adolatli munosabatda bo‘lishni, buzilgan huquqlarni ortiqcha xarajat va kechikishlarsiz himoya qilish imkonini yaratishni tavsiya etadi [3]. Mazkur yondashuv aksiyadorlarning tengligi deganda har bir aksiyadorga bir xil iqtisodiy natija kafolatlanishini emas, balki bir xil turdagi aksiyalar bo‘yicha huquqlarni kamsitmasdan amalga oshirish uchun yetarli institutsional sharoit yaratilishini nazarda tutadi.

Tajriba qismi (tadqiqotni amalga oshirish). Tadqiqot nazariy-huquqiy xususiyatga ega bo‘lib, unda eksperiment yoki so‘rovnoma o‘tkazilmadi. Tadqiqot usullari sifatida normativ-huquqiy hujjatlarni sharhlash, tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy yondashuv va muammoli vaziyatlarni modellashtirish qo‘llanildi. [3; 4]

Birinchi tahliliy vaziyatda jamiyat umumiy yig‘ilishining kun tartibiga yirik bitim yoki jamiyat aktivlari qiymatiga sezilarli ta’sir qiluvchi masala kiritiladi. Aksiyador yig‘ilish haqida belgilangan tartibda xabar olgan taqdirda ham, qarorning iqtisodiy oqibatini baholash uchun taqdim etilgan materiallar yetarli bo‘lmasligi mumkin.

Ikkinchi vaziyat dividendlar bilan bog‘liq. Dividend to‘lash haqida qaror qabul qilingani va uning ijrosi o‘rtasida farq bo‘lishi mumkin. [4]

Olingan natijalar tahlili. Normativ va qiyosiy tahlil natijasida minoritar aksiyadorlar huquqlarining uchta o‘zaro bog‘liq darajasi ajratildi. Birinchi daraja, moddiy huquqlar, dividend olish, aksiyalarni tasarruf etish va jamiyat faoliyatidan iqtisodiy manfaat ko‘rish. Ikkinchi daraja, boshqaruvda ishtirok etish huquqlari: yig‘ilishda qatnashish, ovoz berish, axborot olish va muhim qarorlarni baholash. Uchinchi daraja, protsessual kafolatlar, qarorlar ustidan shikoyat qilish, zararni undirish va boshqa huquqiy himoya vositalaridan foydalanish. [2] O‘zbekiston Respublikasining 06.05.2014 yilda qabul qilingan “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi 370-son qonuning 113-moddasida aksiyador huquqlarini himoya qilishning bir qator umumiy usullari ko‘rsatilgan [4]. Ularning mavjudligi milliy huquqiy bazaning muhim afzalligidir. Shu bilan birga, himoya samaradorligini faqat vositalar soni bilan o‘lchab bo‘lmaydi. Shuningdek, ko‘pchilik aksiyadorlarning ovoz berish ustunligi o‘z-o‘zidan huquqbuzarlik hisoblanmaydi. Korporativ boshqaruv ko‘pchilik qarori asosida ishlashi tabiiy.

Takliflar. Birinchidan, aksiyadorlik jamiyatlarida umumiy yig‘ilish materiallarini oshkor qilish sifatini baholash mezonlarini takomillashtirish taklif etiladi. Muhim bitimlar, qayta tashkil etish va dividend siyosati bo‘yicha qaror loyihalari bilan birga ularning iqtisodiy-huquqiy asoslari, mumkin

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

bo‘lgan manfaatlar to‘qnashuvi va aksiyadorlarga kutiladigan ta’siri qisqa hamda tushunarli shaklda berilishi maqsadga muvofiq. Bu taklif qonunda belgilangan xabardor qilish majburiyatlarini bekor qilmaydi, balki ularning mazmuniy sifatini oshirishga qaratiladi.

Ikkinchidan, manfaatdorlik mavjud bo‘lgan muhim bitimlarni ko‘rib chiqishda mustaqil baholash va manfaatlar to‘qnashuvi haqidagi axborotni aksiyadorlarga yetkazish bo‘yicha ichki korporativ tartiblarni kuchaytirish lozim. Bunday tartiblar jamiyatning hajmi va bitim xavfi darajasiga mutanosib bo‘lishi kerak.

Uchinchidan, kichik aksiyadorlar uchun huquqiy himoya vositalaridan foydalanish bo‘yicha ochiq va sodda yo‘riqnomalar ishlab chiqish maqsadga muvofiq. Bunday materiallarda umumiy yig‘ilish qarori ustidan shikoyat qilish, dividend bo‘yicha talab bildirish, zararni qoplatish va vakolatli organga murojaat qilishning umumiy tartibi tushuntirilishi kerak.

To‘rtinchidan, qonunchilikni kelgusida takomillashtirishda minoritar aksiyadorlarning huquqlarini sud orqali himoya qilishga ketadigan xarajat va vaqtni baholovchi amaliy tadqiqotlar o‘tkazish zarur. Bunday tadqiqotlar sud hujjatlari, ommaviy e’lon qilingan korporativ axborot va aksiyadorlarning qonuniy asosda olingan fikrlariga tayanishi mumkin.

Xulosa qilib aytganga, tadqiqot natijalariga ko‘ra, ustuvor yo‘nalishlar sifatida korporativ axborotning tushunarliligini oshirish, muhim bitimlarda mustaqil nazoratni kuchaytirish, aksiyador murojaatlarini ko‘rib chiqish tartibini takomillashtirish va huquqiy himoya vositalaridan foydalanishni yengillashtirish belgilandi. Ushbu takliflar amalga oshirilishi minoritar aksiyadorlarning ishonchini mustahkamlash, korporativ nizolarning oldini olish va investitsiya muhitini yaxshilashga xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hasanov T. A. Ommaviy aksiyadorlik jamiyatlarida aksiyadorlarning huquqlarini fuqarolik-huquqiy tartibda himoya qilish: muammolar va takliflar // Modern Science and Research. – 2025. – 2-jild, 6-son. – B. 385–390. https://zenodo.org/records/15637174
2. Li H., Huang W., Shen Z., Xia Q. Regulatory enforcement of minority shareholder rights and corporate cash holdings // Research in International Business and Finance. – 2025. – Vol. 79. – Article 103042. – https://ro.ecu.edu.au/ecuworks2022-2026/6732/
3. Organisation for Economic Co-operation and Development. G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 53 https://tools.sodapdf.com/url?url=https%3A%2F%2Fwww.oecd.org%2Fcontent%2Fdam%2Foecd%2Fen%2Fpublications%2Freports%2F2023%2F09%2Fg20-oecd-principles-of-corporate-governance-2023_60836fcb%2Fed750b30-en.pdf&partner=chrome-ext
4. O‘zbekiston Respublikasining 06.05.2014 yilda qabul qilingan “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi 370-son Qonuni. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. https://lex.uz/docs/-2382409 (Murojaat sanasi: 30.10.2026).
5. Rustamova D. Korporativ munosabatlar ishtirokchilarining huquqlarini himoya etish va ta’minlashning huquqiy-iqtisodiy shakllari // Muhandislik va iqtisodiyot. – https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal/article/view/1871

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.